

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

PODSTAWY PRAWNE DZIAŁANIA GEOPARKU

Departament Polityki Surowcowej i Analiz
Niemcza, 23 września 2017 r.

PODSTAWY PRAWNE DZIAŁANIA GEOPARKU

Agenda

- Pojęcie Geoparku
- Geoparki w ramach UNESCO
- Geoparki – regulacje unijne i zagraniczne
- Geoparki w Polsce

G geopark

- Brak definicji ustawowej – pojęcie niezdefiniowane w systemie prawa polskiego
- Geopark jest szczególnym obszarem ochrony przyrody w jej krajowych i międzynarodowych systemach, tworzony dla zachowania i promocji zespołów elementów dziedzictwa geologicznego, ważnych i znaczących w skali narodowej i regionalnej (prof. Z. Alexandrowicz)
- Geopark to obszar chroniony o dokładnie wyznaczonych granicach, obejmujący stanowiska dziedzictwa geologicznego (często geostanowiska) o istotnym znaczeniu naukowym dla geologii, jak również obiekty unikatowe lub piękne, reprezentatywne dla danego regionu i jego historii geologicznej. Geopark to nie tylko walory geologiczne, obszar ten może być cenny także z archeologicznego, ekologicznego, historycznego czy kulturowego punktu widzenia (Wikipedia PL)
- Geopark jest jednolitym obszarem, w który w zrównoważony sposób zwiększa ochronę i wykorzystanie dziedzictwa geologicznego oraz sprzyja dobrobytowi ekonomicznemu ludzi tam mieszkających. (Patrick J. Mc Keever and Nickolas Zouros (2005) Geoparks)
- Geopark jest to obszar o zdefiniowanych granicach, zawierający pojedyncze lub mozaikowo rozłożone obiekty o wybitnych walorach geologicznych (geotopy), wartościowe dla geoturystyki i edukacji, które zostały udokumentowane w drodze przeprowadzonej inwentaryzacji i oceny. (MŚ – Geologia dla Turystyki)

GEPARK – ELEMENTY KONSTYTUTYWNE

- ✓ JEDNOLITY OBSZAR
- ✓ DZIEDZICTWO GEOLOGICZNE (GEOSTANOWISKA)
- ✓ ZDEFINIOWANA OCHRONA OBSZARU
- ✓ WARTOŚCIOWE DLA GEOTURYSTYKI I EDUKACJI
- ZWIĄZEK ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ?
- OBSZAR UDOKUMENTOWANY I
ZINWENTARYZOWANY?
- CERTYFIKACJA?

GEPARK WG UNESCO

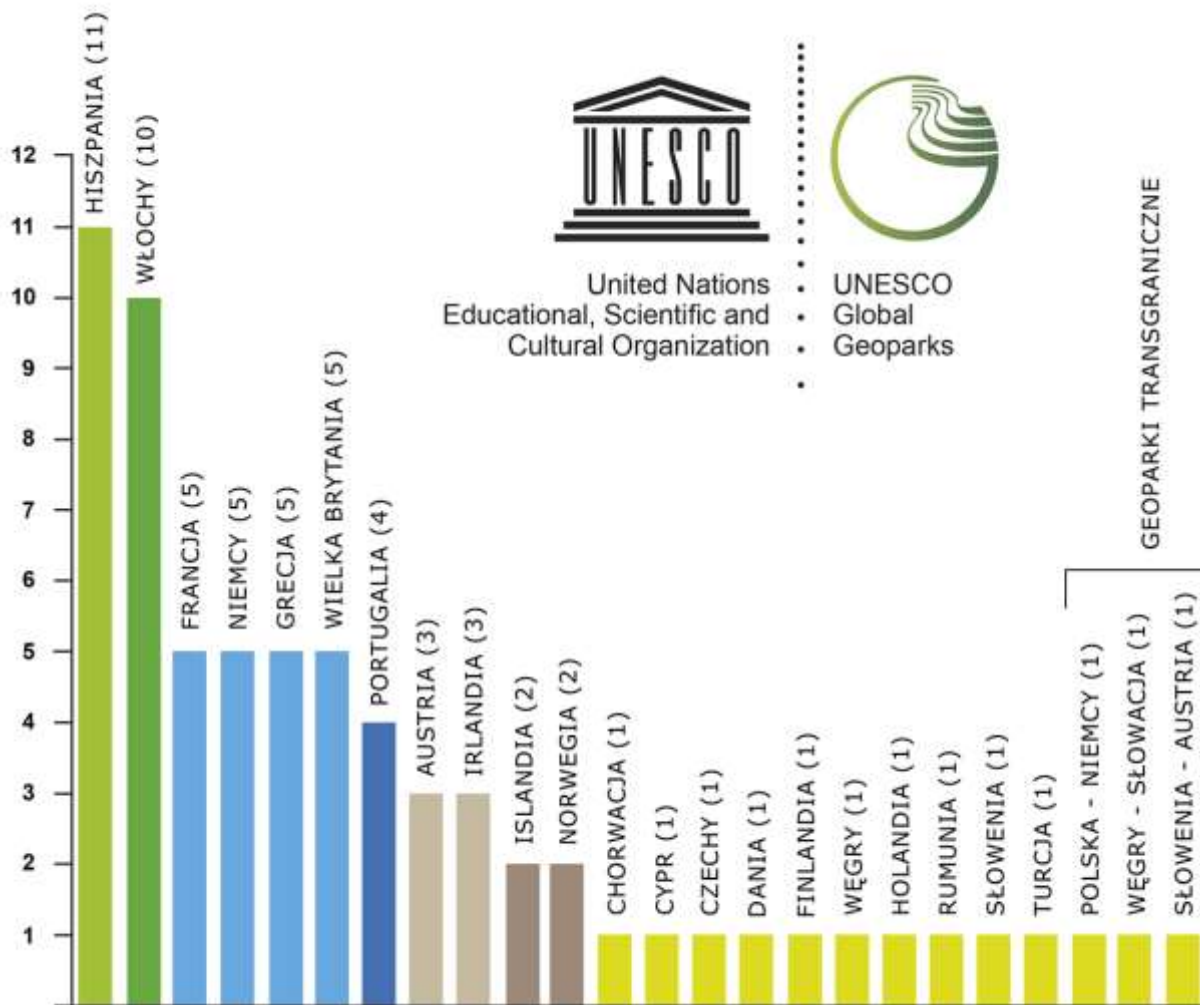
- 1991 r. – uchwalenie Deklaracji Praw Pamięci o Ziemi (Declaration of the Rights of Memory of the Earth)
- 1997 r. – uchwalenie wstępnego programu i budżetu biura ds. tworzenia Geoparków
- 2000 r. – powstaje Europejska Sieć Geoparków z inicjatywy Francji, Grecji, Hiszpanii i Niemiec
- Obecnie funkcjonuje 127 Geoparków w 35 krajach w ramach Global Geoparks Network

źródło – www.unesco.org

GEPARK WG UNESCO

KRYTERIA NARODOWEGO PARKU WG UNESCO

- Obszar i rozmiar
- Zarządzanie i zaangażowanie społeczności lokalnej
- Zapewnienie zrównoważonego rozwoju (aspekt ekonomiczny, środowiskowy i kulturalny)
- Programy edukacyjne
- Ochrona i konserwacja
- Współdziałanie i kontrybucja w ramach sieci Global Geoparks Network

*PO UZYSKANIU STATUSU GEOPARKU NARODOWEGO
RAPORTOWANIE I OKRESOWE PRZEGLĄDY*

źródło – www.unesco.org – Guidelines and Criteria for National Geoparks seeking UNESCO's assistance to join the GGN

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE GEOPARKÓW

REGULACJE MIĘDZYNARODOWE

- Brak przepisów prawa międzynarodowego
- Kryteria certyfikacji UNESCO

REGULACJE UNIJNE

- Brak dyrektyw unijnych oraz innych przepisów UE

REGULACJE W POLSCE

- Brak regulacji prawnej
- Tworzenie Geoparków jako kierunek działań w ramach polityki ekologicznej państwa

GEPARKI - FORMY PRAWNE

- Park narodowy
- Park krajobrazowy
- Rezerwat przyrody (geologiczny)
- Samorządowa jednostka budżetowa działająca na podstawie uchwały jst

ZAŁOŻENIA BUDOWY GEOPARKÓW W NIEMCZECH

Geopark
UNESCO

Geopark
Europejski

Geoparki krajowe
(landowe)

- Model ewolucji parku przyrody
- Model tworzenia uchwałą powiatu, miasta, samorządu
- Certyfikacja (ogłoszenie Federalnego Ministra Środowiska)

GEOPARKI W POLSCE

Geopark
UNESCO

Geoparki
o randze krajowej

Inne geoparki

Geopark Łuk Mużakowa

- Nadanie rangi geoparku krajowego:
21 października 2009 r.
- Certyfikat Geoparku Europejskiego:
17 września 2011 r.
X Sesja Międzynarodowej Konferencji
Sieci Geoparków w Langesund
w Norwegii

Geoparki o randze krajowej

Geoparki krajowe

- Rejon Góry Św. Anny (1 czerwca 2010 r.)
- Karkonoski Park Narodowy wraz z otuliną (10 września 2010 r.)

Końskie Łby, Karkonoski Park Narodowy
źródło: *Inwentaryzacja i waloryzacja geostanowisk Karkonoskiego Parku Narodowego i jego otuliny oraz wykonanie mapy geologicznej tego obszaru*

Inne geoparki w Polsce

- Brak regulacji ustawowej
- Inicjatywa lokalna

Przykładowe geoparki

- Geopark Polodowcowa kraina Drwęcy i Dębnicy
- Geopark Małopolski Przełom Wisły
- Geopark Chęcińsko-Kielecki
- Geopark Przedgórze Sudeckie

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

GEPARK JAKO FORMA REKULTYWACJI TERENÓW POGÓRNICZYCH

GEPARK JAKO FORMA REKULTYWACJI TERENÓW POGÓRNICZYCH

Agenda

- Likwidacja zakładu górniczego
- Proces rekultywacji gruntów
- Szczególne przypadki rekultywacji
- Zagospodarowanie terenu pogórniczego

Zakład górniczy

To wyodrębniony technicznie i organizacyjnie zespół środków służących bezpośrednio do wykonywania działalności regulowanej ustawą w zakresie wydobywania kopalin ze złóż, a w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny wraz z pozostającym w związku technologicznym z wydobyciem kopaliny przygotowaniem wydobytej kopaliny do sprzedaży, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów albo podziemnego składowania dwutlenku węgla, w tym wyrobiska górnicze, obiekty budowlane, urządzenia oraz instalacje.

Przepisy dotyczące rekultywacji terenów pogórniczych

Zgodnie z art. 129 ust. 2 ustawy – Prawo górnictwa i geologiczne, do rekultywacji gruntów po likwidacji zakładu górnictwa **odpowiednie zastosowanie** znajdują przepisy **ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych**.

Rekultywacja gruntów

To nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym albo zdewastowanym **wartości użytkowych lub przyrodniczych** przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg.

art. 4 pkt 18 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Przywrócenie wartości użytkowych lub przyrodniczych

W Polsce przeważa rekultywacja ekologiczna. W miarę doświadczeń z przeprowadzanej rekultywacji pojawiły się alternatywy wykorzystania terenów na użytki budowlane, w tym składowiska odpadów, obiekty sportowe, rekreacyjne czy nieprzynoszące dochodu obszary chronione. W związku z tym termin rekultywacja bywa zastępowany pojęciem rewitalizacja, a nawet adaptacja.

Geopark jako forma rekultywacji

W większości przypadków rekultywacja terenów po eksploatacji kopalni polega na przywróceniu gruntom wartości użytkowych przez odpowiednie ich ukształtowanie.

Rekultywacja nie oznacza natomiast przywrócenia zniszczonego gruntu do stanu poprzedniego!

Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 26 października 2010 r., sygn. II SA/OI 837/10

Rekultywację i zagospodarowanie gruntów planuje się, projektuje i realizuje na wszystkich etapach działalności przemysłowej

PAMIĘTAJ!

Już na etapie projektowania prac geologicznych przedsiębiorca górniczy powinien przewidzieć docelowe zagospodarowanie terenu i określić przedsięwzięcia konieczne ze względu na ochronę środowiska, w tym **rekultywacji gruntów**. Informacje na temat sposobu i terminu rekultywacji gruntów uwzględnia się w części tekstowej projektu, przedstawiającej możliwości osiągnięcia celu robót geologicznych.

Organ nadzoru górniczego może, w drodze decyzji, nakazać sporządzenie odpowiednich dokumentów wchodzących w skład dokumentacji mierniczo-geologicznej, jeżeli jest to niezbędne do rekultywacji gruntów po zakończeniu działalności górniczej.

art. 79 ust. 2 pkt 2 ustawy – Prawo górnicze i geologiczne
§ 1 ust. 2 pkt 4 lit. d rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących projektów robót geologicznych, w tym robót, których wykonywanie wymaga uzyskania koncesji
art. 20 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Likwidacja zakładu górniczego

Zabezpieczenie lub
likwidacja wyrobisk
górnich

Rekultywacja
gruntów po
działalności
górnich

Ochrona
środowiska

Ochrona wyrobisk
sąsiednich
zakładów
górnich

Zabezpieczenie
urządzeń,
instalacji i
obiektów zakładu

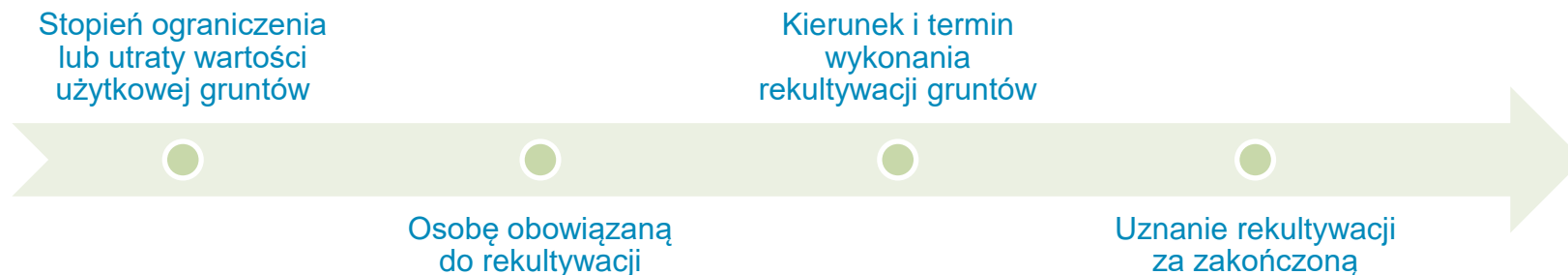
Ochrona
sąsiednich złóż
kopalin

Decyzje w sprawach rekultywacji

Decyzje określające warunki rekultywacji są wydawane przez właściwego miejscowo starostę (prezydenta miasta), który zwykle nie partycypuje w kosztach rekultywacji. W związku z tym, pewną normą w podejmowanych decyzjach o zakresie rekultywacji jest nakazanie jej prowadzenia aż do osiągnięcia standardów czystości gruntów zgodnych z przeznaczeniem terenu zapisanym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Decyzje określają:

art. 22 ust. 1 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Opinie pomocnicze innych organów

Decyzje rekultywacyjne są wydawane przez starostę po zasięgnięciu opinii stosownych organów, tj.:

- dyrektora właściwego terenowo okręgowego urzędu górniczego - w odniesieniu do działalności górniczej;
- dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych lub dyrektora parku narodowego - w odniesieniu do gruntów o projektowanym leśnym kierunku rekultywacji;
- wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Każdy z organów musi zająć stanowisko w ramach swoich kompetencji, w sposób ułatwiający podjęcie decyzji przez starostę, przy czym opinia ta nie ma charakteru wiążącego.

Niezbędna dokumentacja
a
uznanie rekultywacji gruntów
za zakończoną

Rekultywację planuje się, projektuje i realizuje na każdym etapie działalności.

(art. 20 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych)

Przed wydaniem decyzji uznającej rekultywację za zakończoną organ powinien wykonać kontrolę zgodności wykonanych zabiegów z dokumentacją rekultywacji tych gruntów.

(art. 27 ust. 3 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych)

W ustawie zasadniczo brak innych przepisów, które wspominałyby o projekcie lub dokumentacji rekultywacji. Starosta wymaga projektu już na etapie ustalania kierunku i terminu rekultywacji, po to, aby przedsiębiorca uzasadnił zarówno kierunek, jak i termin rekultywacji na podstawie art. 20 ust. 3 ustawy. W praktyce często wygląda to w ten sposób, że po uzyskaniu decyzji w sprawie kierunku i terminu rekultywacji przedsiębiorca zobowiązany jest (w sentencji decyzji) do wykonania dokumentacji rekultywacji. Ustawa nie precyzuje, kto może wykonać projekt (dokumentację), co powinien zawierać i kto może go zatwierdzić.

Rekultywacja w granicach zakładu górniczego otworowego i zakładu górniczego odkrywkowego

To dwa przypadki, w których przepisy wyraźnie określają, że rekultywację prowadzi się na podstawie dokumentacji, co powinna ona zawierać i kto ją zatwierdza.

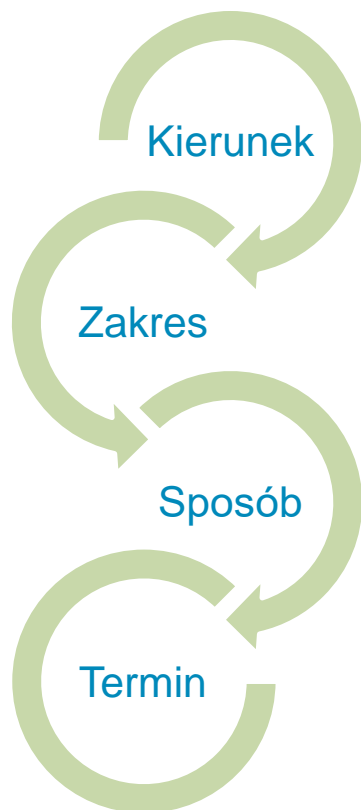
- Rekultywacja może być prowadzona w miarę, jak grunty stają się zbędne całkowicie, częściowo lub na określony czas do prowadzenia ruchu tego zakładu.
- Sposób prowadzenia określa dokumentacja rekultywacji, zatwierdzona przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

Jeżeli rekultywacja dotyczy obszaru udokumentowanego złoża, powinna być poprzedzona dokonaniem obmiaru wyeksploatowanej części tego złoża.

§ 176 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu zakładów górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi

§ 162 ust. 1–3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 kwietnia 2013 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu odkrywkowego zakładu górniczego

w szczególności

Co określa taka dokumentacja?

stan początkowy gruntów wymagających rekultywacji oraz ich docelowe ukształtowanie

usytuowanie obiektów budowlanych

metody kształtowania rzeźby terenu niekorzystnie przekształconego oraz odtwarzania gleb

sposób regulacji stosunków wodnych na gruntach rekultywowanych

sposób zabezpieczenia przeciwoerozyjnego rekultywowanych powierzchni

technologię i środki techniczne służące zapobieganiu powstawania pożarów na terenach rekultywowanych - w przypadku wykorzystywania do rekultywacji odpadów zawierających części palne;

sposób zabezpieczenia niewykorzystanej części złoża kopaliny, a w przypadku ich występowania - również sąsiednich złóż kopalin

harmonogram realizacji robót rekultywacyjnych

§ 176 ust. 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu zakładów górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi

§ 162 ust. 5 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 kwietnia 2013 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu odkrywkowego zakładu górnictwa

Pozwolenie wodnoprawne

Niezależnie od wymagań w zakresie rekultywacji gruntów, określonych w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz w ustawie – Prawo geologiczne i górnicze, w przypadku **gdy rekultywacja obejmuje wody powierzchniowe lub wody podziemne** wymagane jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego, wydawanego w formie decyzji dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej Wód Polskich.

Ponadto, dla inwestycji lub działań mogących wpłynąć na stan (ekologiczny, chemiczny, zanieczyszczeń) wymagane jest ocena wodnoprawna, która wydawana jest w formie decyzji regionalnego zarządu gospodarki wodnej Wód Polskich.

art. 389 pkt 4 w zw. z art. 397 ust. 3 pkt 1 tiret piąte ustawy – Prawo wodne (wejście w życie – co do zasady w dniu 1 stycznia 2018 r.)
art. 425 w zw. z art. 397 ust. 5 ustawy – Prawo wodne (wejście w życie – co do zasady w dniu 1 stycznia 2018 r.)

- » Zmiana zasad opodatkowania może nastąpić jedynie w wyniku przeprowadzenia rekultywacji, która doprowadzi do zmiany klasyfikacji gruntów, np. na użytki rolne, czy ekologiczne, a nieruchomości nie będzie zajmowana do celów prowadzenia działalności gospodarczej.
- » W świetle orzeczeń sądów administracyjnych, tereny poeksploatacyjne, przed zakończeniem ich rekultywacji, uznawane są za tereny związane z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Zasady odpowiedzialności

Osoba powodująca utratę albo ograniczenie wartości użytkowej gruntów jest obowiązana do ich rekultywacji na własny koszt i nie może uwolnić się od tego obowiązku ani przekazać go na inny podmiot.

Odpowiedzialność za szkodę ponosi przedsiębiorca prowadzący ruch zakładu górniczego, wskutek którego wystąpiła szkoda.

W pozostałym zakresie podmiot ten ponosi odpowiedzialność za szkody na zasadach ogólnych (Kodeks cywilny).

Zagospodarowanie terenu pogórniczego

- ❑ Po wykonaniu rekultywacji kolejną fazą robót jest zagospodarowanie gruntów zrekultywowanych, czyli nadanie im funkcji, którą mają pełnić w przyszłości w celu rolnego, leśnego lub innego użytkowania tych terenów.
- ❑ Ustawodawca zachęca do wykonywania rekultywacji najszybciej, jak to możliwe, przewiduje jednocześnie termin 5 lat na jej ukończenie. Okres ten powinien obejmować również zagospodarowanie gruntów.
- ❑ Zagospodarowanie powinno nadać gruntom cechy, które pozwolą użytkować teren w sposób określony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Rekultywacja na cele inne niż rolnicze, w przypadku terenów zdegradowanych przez nieustalone osoby, dokonywana jest przy wykorzystaniu środków pochodzących z budżetu państwa lub środków osób zainteresowanych prowadzeniem działalności na zrekultywowanych gruntach.

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ

Huber Schwarz, Piotr Kropiński
Departament Polityki Surowcowej i Analiz
Niemcza, 23 września 2017 r.

adresy e-mail: h.schwarz@mos.gov.pl p.kropinski@mos.gov.pl